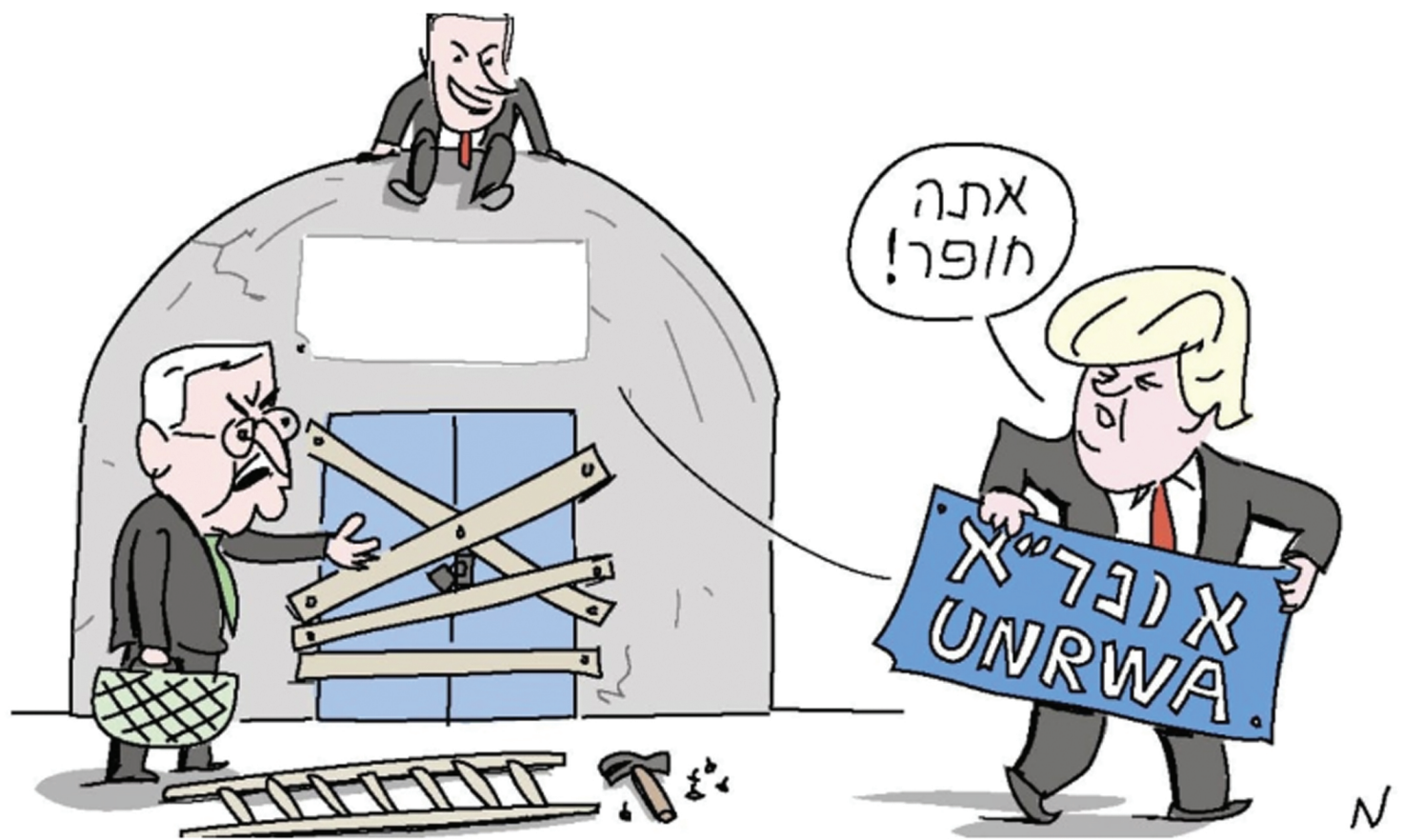

צילום: ערן וולקובסקי

איור: ערן וולקובסקי

מאמרים ומכתבים

קריסת הרשות היא פגיעה בביטחוננו

עמוס גלעד ואודי אבנטל

בעשורים האחרונים ידעה מדינת ישראל לזהות איומים מעבר לאופק, והפעילה אסטרטגיה משולבת, מדינית וצבאית, שהובילה להישגים במניעת התממשותם או בעיכובם. כך למשל, היא פעלה נגד איום הג' רעין האיראני, התחמשות חיובאללה ביכולות מדויקות ומאמצי איראן להתבסס בסוריה. לעומת זאת, נראה שבסכסוך הליבה עם הפלסטינים אין לישראל אסטרטגיה רב־ממדית להתמודדות עם המציאות המתהווה, ומדיניותה היא תגובתית בעיקרה. היא מסתכלת על הטווח הקצר ומתמקדת בהיבט מר־כוי אחד – חשוב מאוד כשלעצמו – מניעת טרור ושימור השקט. האתגר המרכזי שעלול להיווצר בשנים הקרובות הוא קריסה, או התפוררות הדרגתית, של הרשות הפלסטינית – שקיומה שברירי הרבה יותר מכפי שנדמה. הרעיון שעל בסיסו קמה הרשות, ושבּלעדי אין לה זכות קיום – מימוש השאיפות הלאומיות הפלסטיניות באמצעות מו"מ והסדרה מדינית עם ישראל – הולך ונחלש מול דרך ההתנגדות המונית, מבית מדרשו של חמאס. מגמה זו משתקפת היטב בסקרים, והם מראים ירידה חדה בא־מון הציבור הפלסטיני בפתרון שתי המדינות. היחלשות רעיון ההסדר מובילה לערעור יציבותה הפוליטית והציבורית של הרשות. עימותים בעזה ופיגועים ביו"ש מגדילים את הפופולריות של חמאס ושל החלופה שהוא מציע. מנגנוני הרשות, הפועלים להכיל עימותים ומשמרים תיאום ביטחוני רב ערך עם כוחותינו, מאבדים לגיטימציה ונתפשים כמ־שתפי פעולה. כמו כן, הגיבוי הפוליטי הפנימי, הקריטי לפעילותם, אינו מובטח בשלהי עידן אבו מאזן. הסתלקותו עלולה לפתוח מל־חמת ירושה הרסנית ולהאיץ תהליכי הקצנה בהנהגה הפלסטינית. הרשות פועלת תחת אילוצים תקציביים מחריפים, וסובלת מחוסר ודאות כלכלי כרוני. בהעדר תוחלת מדינית הצטמצם משמעותית הסיוע הבינלאומי שהיא זוכה לו: ארה"ב פג־עה בחלקו האזרחי ובתקציב אונר"א, המסייע למשילות; חקיקה בקונגרס עלולה להוביל

לקטיעת כלל הסיוע האמריקאי, כולל למנגנוני הביטחון; וקיוויו כספי המכס, שישראל גובה בשביל הרשות, מרחף כאיום קבוע מעל ראשה. אם כן, תרחיש שקיעת הרשות אינו תיאורטי והוא עלול להתממש. זאת בהעדר אופק מדיני, בסיס לגיטימציה מצטמק, חר־סר ודאות כלכלי, לחצים פוליטיים גוברים וייאוש. אלו מציבים סכנה ממשית לעצם קיום הרשות לאורך זמן, ועלולים לערער את האינטרס הכלכלי והאישני של בכיריה בהמ־שך דרכה. תרחיש כזה מציג איום אסטרטגי חמור ורב־ממדי על ישראל. ברמה המעשית, האחריות לכלל ההיבטים של חיי היום־יום של מיליוני פלסטינים ביו"ש תעבור אליה, בלי שיש בידיה מנגנונים ומערכים בירוקרטיים מתאימים, או מקורות לתקציבי העתק שיידרשו – הללו מוערכים בעשרות מ־ליארדי שקלים בשנה.

היחלשותה של הרשות ויציבותה המתערערת מערערות גם את רעיון שתי המדינות ומעצימות את רעיון המדינה האחת

בשטח צפוי להחריף החיכוך בין צה"ל לאוכלוסייה הפלסטינית, ויידרש עיבוי כוחות מתמשך – שירתק את צה"ל למשימות שיטור וביטחון שוטף על חשבון ההתמודדות עם אתגרים במעגל שני ושלישי. ברמה המדינית יגברו משמעותית הלחצים, תישחק הלגיטימציה של ישראל וייפגע קשות מעמדה. על רקע זה, תגבר עוד יותר נטיית בית הדין הפלילי הבינלאומי לדון בפעולות ישראל בשטח חים, ובכך ייחשפו חיילי צה"ל ואזרחים לצווי מעצר ולהליכים משפטיים בחו"ל. משמעויות חמורות לא־פחות צפויות גם מבחינת ההיבטים התפישתיים והרעיוניים, שקשה לתאר ולכמת את ביטוייהם האופרטיביים המוחשיים. התפרקות הרשות והרחבת השליטה הישראלית לכדי סיפוח דה־פקטו, צפויות להוביל להיעלמות רעיון שתי המדינות ולהעצמת רעיון המדינה האחת, שכבר

כיום קונה לו אחיזה גוברת בזירה הפלסטינית. רוב הציבור הפלסטיני, שמבקש להימנע מפגיעה אנושה באיכות חייו, עשוי להעדיף דרישה לשוויון זכויות אזרחי – בין היתר בשל הציפייה להבשלת תהליכים דמוגרי־פיים בעשורים הקרובים, שיצמצמו את הרוב היהודי בין הנהר לים. בשורה התחתונה, לנגד עינינו נוצרת מציאות, שהשלכותיה עלולות לגבות מ־ישראל מחירים אסטרטגיים כבדים. ישראל חייבת, אפוא, לפעול בהתאם לאסטרטגיה ארוכת טווח כדי לעכב, כבר עתה, את התהוות האיומים החמורים שבאופק ולמנוע שגיאות, שלא ניתן יהיה לתקן בעתיד. קונקרטי, לצד שימור נוכחות צה"ל בשטח לסיכול טרור ומניעת השתלטות חמאס על שטחי יו"ש – תנאי הכרחי לכל תהליך חיובי – על ישראל לחזק את הרשות הפלסטינית בכל דרך, לעודד את כלכלתה, לפתח את תשתיותיה ומוסדותיה ולנקותם משחיתות. מנגד, יש לבלום תהליכים המחלישים את הרשות, דוגמת מהלכי חקיקה בקונגרס, קיוויו כספים והאשמתה באחריות לטרור – ואת בזמן שמנגנוני הביטחון שלה מסכלים טרור וחוסכים לישראל דמים, תרתי משמע. למרות הקשיים, אסור לישראל לוותר על המאמצים להנשים ולהחיות את התהליך המדיני. קיום מו"מ הוא קריטי, כדי לשמור על הפרק את רעיון שתי המדינות ולעכב את חלופת המדינה האחת. חידושו יספק לישראל לגיטימציה והגנה מפני מהלכים משפטיים, יאיץ את מגמות הנורמליזציה עם מדינות ערב ויותר מורשת וכיוון חיוביים טרם הסתלקות אבו מאזן. כדי ליצור סיכוי לחידוש המגעים המדיניים, על ישראל לבנות מחדש ערוצי קשר אפקטיביים ברמת ההנהגות במקום לעשות דמוניזציה להנהגה הפלסטינית. ולבסוף, נדרשת יוזמה רחבה לרתימת הזירה הבינלאומית לשדרוג התנאים בעזה, כפוף לצורכי הביטחון, גם כדי לאפשר התמקדות באתגרי הצפון ואיראן.

אלוף (במיל') גלעד הוא ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה במרכז הבינתחומי הרצליה ואל"מ (במיל') אבנטל הוא חוקר בכיר במכון למדיניות ואסטרטגיה